

Pregó de la Festa de Sant Romà

Pregoner: Àngel Martínez i de la Guardia
Data: 12 de novembre de l'any 1994

Ajuntament de
Lloret de Mar

SAMLM
SERVEI D'ARXIU MUNICIPAL DE LLORET DE MAR

Angel Martínez i de la Guardia

Promotor de les arts i la cultura

Angel Martínez i de la Guardia va néixer a Lloret de Mar el 16 de novembre de 1915. Seguint els consells familiars va cursar els estudis de Farmàcia i es va establir a Lloret per fer-se càrrec de la farmàcia familiar que, actualment, és propietat del seu fill.

L'Angel Martínez s'ha dedicat plenament a Lloret en els aspectes esportiu, turístic, cultural i artístic. La seva afició als esports en general i al futbol en particular el va portar a intervenir directament en l'adquisició d'un camp de futbol municipal. Pel que fa a la promoció turística del municipi, va fomentar, cap als anys 50, la confecció del primer fulletó turístic de Lloret de Mar.

Ha estat president de l'Obreria de Santa Cristina, obrer de la confraria de Sant Elm i president de l'Associació de Pessebristes. Però, per sobre de tot, ha tingut una grandíssima predilecció per l'arqueologia i la història del municipi. Així va ser delegat del Servei del Patrimoni Artístic de Lloret de Mar, càrrec des d'on va potenciar les excavacions arqueològiques, va promoure els tràmits per a la construcció de la Casa de la Cultura, va instar l'Ajuntament perquè s'aprovés la creació del Museu Municipal i va potenciar la creació d'un Centre d'estudis locals.

No s'ha d'oblidar el seu període com a jutge de pau, la seva afició pel col·leccionisme i la passió per la botànica.

Pregó

Il·lustríssim Sr. Josep Sala i Montero, alcalde de la vila de Lloret, il·lustríssim Sr. Telm Zaragoza i Raig, alcalde de la vila de Tossa, il·lustre Sr. Xavier Guitart i Domènech, diputat al Parlament de Catalunya, Excel·lentíssim Sr. Arseni Gibert i Domènech senador Srs. regidors de la vila, amics tots, Déu vos guard i bon vespre.

En primer lloc, he d'agrair al nostre alcalde i a la comissió de govern l'atenció de confiar-me el pregó de la Festa Major de Sant Roma o d'hivern d'enguany, per l'honor que això significa. A la vegada, també agraeixo sincerament al senyor alcalde les amables i benèvols paraules amb que m'ha presentat. Moltes gracies també als que heu vingut a escoltar-me.

Ara bé, tingueu en compte que no he estat mai un conferenciant, però coma lloretenc de fondes arrels, sempre m'ha agradat conèixer les qüestions relacionades amb la nostra vila i exposar-les cordialment entre bons amics.

Crec que ara em trobo tal com us dic i és amb aquest esperit que ho faig, sempre mantingut per les meves inquietuds i curiositat per conèixer nous temes, motivades aquelles i aquesta per les nombroses aficions o «hobbys» que tinc, segurament heretades del meu pare Emili, al que com si fos un llibre, dedico aquest especial parlament, justament en el trentè aniversari de la seva mort.

Ell, amb la seva recerca contínua per aquí i pels arxius, va descobrir poblats ibèrics, ruïnes romanes, fets medievals, col·leccions de temes variats, biblioteques escollides, records de les trobades amb Mossen Cinto Verdaguer i al tres notables de les Arts i Lletres Catalanes

com Llaverías i Carner, i la política exaltada de primers de segle quan Cambó i Ventosa i el catalanisme prenia volada, i un llarg etc., coronat per 1' enorme quantitat de fotografies del seu estimat Lloret antic, formant un valuós conjunt que guardava pels amics dins el seu «museu», com en deia, al segon pis de casa. Ell, repeteixo, crec que fou !'iniciador i mestre deis que, en la següent generació, han tractat de paraula o per escrit, afortunadament, tants i tant variats temes lloretencs amb singular èxit.

No espereu dones una lliçó sobre historia, arqueologia, comerç o economia locals, ja que no tinc títols per això, sinó uns senzills comentaris sobre la vida de Lloret en unes èpoques remarcables de la seva evolució a través deis segles

Per exposar-vos el que segueix, a part les meves modestes opinions - algunes potser pecant d'il·lusòries pel fet d'ésser lloretenc-, he consultat diferents obres deis següents autors: Esteve Fabregas, Agustí M. Vila, Joan Sala Lloberas, Joan Domènech, Mario Zuchitello, Jesús Crous, M^o del Vilar Vila i Enriqueta Pons.

Bé, per conèixer una mica el protagonista de la vetllada, que és Lloret i la seva comarca, vull citar-vos breument unes quantes característiques del nostre terme, escenari vivent deis fets, tot demanant-vos perdó per si repeteixo alguna cosa que ja s'ha dit des d'aquí dalt amb anterioritat.

El terme de Lloret té quasi quaranta nou quilòmetres quadrats d'extensió, nou quilòmetres de costa i tres i mig de platges. Forma un paral·lelogram allargat de llevant a ponent sobre la costa de la «Marina de la Selva», integrada a la nostra incomparable Costa Brava, que per si algú no se'n recorda bé, comença a sa Palomera, a Blanes, i amb Lloret al mig, segueix per es Codolar i sa Mar Menuda a Tossa, tot acabant a Portbou.

El terreny és granític, com tota la serralada litoral catalana, trencada sols per la Tordera. La nostra terra pertany a l'era primària, la més antiga en la formació del planeta on vivim. El granit superficial es degrada degut a l'erosió de les pluges i el vent, i es forma la gresca o sauló, que després es desgrana en sorra i argila. A través deis segles, milions de tones de terra han baixat de les muntanyes i han format zones planeres a banda i banda de rieres i rius. La sorra de les platges és granada, de color i mides perfectes, que no molesta als usuaris. Les nostres conegudíssimes platges són: Treumal, Santa Cristina, sa Boadella, Fenals, Lloret, sa Caleta, Caleta d'en Trons, cala Gran, Canyelles i cala Morisca.

Tenim les rieres d'en Passapera, la de Montbarbat o de Lloret, la de Pagneres i la de Canyelles, anant d'oest a est. L'interior és força muntanyós, amb turons arrengrats que baixen suaument fins el mar i que fan de pantalla protectora de la vila als vents del nord. El clima és molt benigne, tipus mediterrani. Plugues al voltant de 800 mil·límetres anuals.

Els boscos cobreixen ara el 90 per cent del terme, i formen un pulmó verd molt important per la salut deis seus habitants. Abans predominaven les suredes. Ara hi ha més pinedes, degut a repoblacions provocades per l'abandó de la majoria de cultius. Les

vinyes arribaven fins a mitja muntanya. Ara el que era vinya es bosc. Les hortes s'estenien pel pla de Fenals i vores de la riera de Lloret, amb explotació de cultius adients i especialment de la patata primerenca, que s'exportava en gran quantitat a Anglaterra. Ara en queden poques.

La pesca, important fins als anys setanta, s'anà abandonant, i van acabar desapareixent les embarcacions de la pesca de teranyines. Resten sols alguns artesans de les soltes i palangre.

Com a curiositat i sense voler espantar ningú, ja sabeu que la «Marina de la Selva» es troba a l'extrem sud de la zona sísmica del nord-est d'Espanya i per això, de tant en tant, s'enregistra per aquí alguna

sotragada sísmica o lleuger terratrèmol. Resten visibles en aquesta zona els testimonis antiquíssims, i parlem de milions d'anys, en forma de pitons o petits cons volcànics extingits que es formaren degut a la que anomenarem falla d'Olot. A Blanes s'hi troba el turo d'en Moteys, a Lloret

els turons dels Monjos i Sant Pere, així com la zona de les barraques d'en Raig a la carretera de Vidreres, a Tossa un tros de Llorell. Tot això lliga cap a l'interior amb els anomenats cons volcànics apagats de Maçanet, Hostalric, Vilobí, Sant Dalmai i d'Olot.

Crec que cal una petita presentació de Lloret i el seu terme. Molt resumidament, el pregó se centrarà en comentaris sobre cinc èpoques remarcables de la seva vida en el decurs deis segles, tres d'antigues i dues de modernes. Tot esta extractat al màxim per tal de no cansar-vos.

Els nostres orígens

L'època més antiga fa referència a la cultura ibèrica datada aquí entre els segles V i II a C. Fa cap a vint-i-cinc segles o dos mil cinc-cents anys que en la nostra contracta ja hi estaven establerts els ibers, segons acrediten les restes trobades en excavacions. Eren tribus en general pacífiques que es dedicaven a l'agricultura, a la ramaderia, al començ, a teixir el lli, a la fosa de metalls, a la caça i, aquí a la pesca.

Sembla que els d'aquesta zona, així com els de l'Empordà, eren de la tribu indigueta i s'estenien fins a la Tordera, on llindaven amb els laietans. Feien els seus poblats emmurallats, al cim de turons estratègics. A Catalunya s'han trobat un miler de poblats ibèrics, però sols n'hi ha uns cinquanta d'excavat totalment. Aquí en tenim tres dins el terme, tots diferents i molt importants.

Darrere el castell d'en Plaja, a sa Caleta, hi ha el petit poblat del «Turó Rodó» que devia servir per la vigilància marítima i refugi dels seus habitants, pescadors segons les restes trobades. El segon és Puig de Castellet, al cim del turó del seu nom, vora la Roca Grossa. És un preciós poblat defensiu encerclat per una muralla completa, amb una superfície de 550 metres quadrats, totalment excavada, però ara molt oblidat en la seva conservació i neteja. S'ha posat com a model de llocs similars. Domina tota la plana de Lloret i part de la costa, des dels seus 202 metres d'alçada.

Sembla que era un lloc de control terrestre i marítim a la vegada, i a més útil per la defensa avançada de Montbarbat.

Montbarbat, o muntanya de bàrbars, gran poblat emmurallat i amb torres defensives, d'uns 5.670 metres quadrats de superfície o sigui deu vegades més gran que l'anterior. Fa anys que s'excava, i s'ha comprovat que al segle IV aC ja era habitat. Resten, dones, encara molts anys de feina.

La seva època més florent fou durant el segle III aC, i es va abandonar a mitjans del II aC, temps en que els romans començaven a establir-se a la regió. Esta situat al vèrtex nord-oest del terme de Lloret, llindant amb Maçanet, i pel seu emplaçament dalt del turó del mateix nom, a 330 metres d'alçada, domina totalment la plana interior o depressió la Selva, lloc propici i de fàcil pas a invasions i conquestes en totes les

èpoques, i també usat sempre per situar-hi vies de comunicació i comercials.

Suposem, dones, que era un lloc de vigilància i control privilegiat, a més d'habitatge i refugi dels seus pobladors, afavorits per la proximitat dels estanys de Sils, llavors de mides enormes, molt ric en caça i bons terrenys de cultiu al seu voltant. Dins el poblat feien atuells de ceràmica a ma o amb torns, però les restes que es troben -així com les metàl·liques- estan molt degradades per l'acidesa de la roca granítica, que s'ho menja tot. També hi ha ceràmica grega que demostra que devia existir un comerç amb Empúries o Roses, colònies gregues fundades amb el nom del taller artesà local -anomenat «seca»- escrit amb lletres ibèriques, significat que coneixem, però no suficientment com per poder lligar les frases. Com que em sembla que el nom primitiu del terme poblat de Lloret (la vila de Llorer) era Lauro (igual a llorer), que després amb el pas dels segles deriva en Lauretum, Lauredo, Laurona i Loret, tinc una teoria molt particular, o més aviat una il·lusió, per la qual crec que les monedes ibèriques existents de Lauro són originàries de Montbarbat, que deuria tenir un taller o seca per fer-les durant les darreries del segle III i mitjans del II aC, encara que els entesos les atribueixen a Llerona, prop de Granollers. Si és així, de mano perdó als arqueòlegs i al doctor Villaronga pel meu atreviment.

Com a resum, Montbarbat era, per la seva grandària i situació, un remarcable poblat fortificat molt important en la cadena defensiva i comercial dels ibers de la regió al passadís interior de la plana de la Selva, estratègicament situat, sense parió en 50 quilòmetres a la rodona, i relacionat directament amb el poblat model de Puig de Castellet i el petit de Turó Rodó. Crec que és l'únic amb aquestes característiques entre el poblat de Burriac (a Mataró) i el de Sant Julia de Ramis, passat Girona.

Com a anècdota, direm que en l'excavació d'aquest any s'ha trobat una nansa d'un atuell de ceràmica, adornada amb l'escultura en relleu d'una cara masculina amb barba. De moment, és el retrat del lloretenc més antic que coneixem.

L'ocupació romana

L'ocupació romana fou l'època més transcendental pel món hispànic. Els romans, procedents de l'actual Itàlia, fundadors de Roma, varen anar colonitzant tots els països veïns i molt més llunyans, i es van fer els amos de tots els del voltant de la Mediterrània, o sigui de tot el sud d'Europa i nord d'Àfrica. Per això pogueren anomenar Mare Nostrum al que avui també és el nostre mar.

Desembarcaren a Empúries l'any 218 aC i amb diplomàcia volgueren fer-se amics dels ibers, els antics pobladors, tolerant la seva llengua, costums i moneda. Realment el que volien, de moment, era tallar els subministraments a l'exercit cartaginès d'Annibal, que estava envaint la península romana. Després ja vindria la romanització.

A la nostra muntanyosa costa, per les dificultats de comunicació amb l'interior, no fundaren poblacions, a excepció de Blanes -l'antiga Blandae ciutat romana-, situada en zona oberta vora la plana de la Tordera que ells anomenaven Arnus, el mateix nom del riu que travessa Florencia a Itàlia. Plini i Estrabó, abans de Crist, ja havien descrit la costa catalana d'aquell temps. A Tossa sembla que s'hi pot situar el promontorium lunarium o de la lluna, per la forma conjunta de la seva platja semicircular i el cap de Tossa, que s'endinsa molt a la mar.

S'ha de recordar que fa dos mil anys la costa no era com ara, sinó que tenia profundes entrades on hi havia rius i rieres, que formaven ports naturals de refugi d'embarcacions comercials i militars. La

riera de Lloret, antigament i encara en temps medievals, era navegable en el seu tros final per embarcacions de cabotatge o tràfic coster. Recordeu que encara tenim un carrer, que dóna a la riera, anomenat del Grau, que vol dir port o lloc on atracaven les naus indicades, vora una palissada o moll de fusta.

A Blanes devien tenir un refugi magnífic pel costat de llevant, ja que els espadats de la punta de Santa Anna i Morro Curt morien als peus del turó de Sant Joan i de la Penya o turó d'en Lladó (Els Padrets) i oferien una profunda badia amb port segur.

En el nostre terme s'han trobat nombrosos testimonis dels romans sobretot en forma de vil·les, precursors de les masies actuals. A Tossa el doctor Melé, metge- arqueòleg, va trobar el 1914 una esplèndida vil·la romana, dita dels Ametllers, amb preciosos mosaics romans on hi havia la inscripció Turissa, que sembla ser el nom antic de la Vila. Tenim aquí la de Canyelles que fou destrossada per la seva propietària expressament. La vil·la era molt rica, amb abundants recipients grans, anomenats dolies, per emmagatzemar el gra i al tres productes.

La més singular era la que incloïa: a en la vil·la l'anomenat sepulcre roma del segle II dC, que devia guardar les cendres d'amos i servents al voltant. Existeix encara, però reconstruït. És únic d'aquest tipus a tota Espanya. Sols n'hi ha un de semblant a Vilablareix.

Tenint en compte que els grecs focus i rodís, fundadors d'Empúries i Roses a l'Empordà, ensenyaren a cultivar la vinya i l'olivera als antics pobladors que escamparen aquests coneixements per tota la costa, és de creure que, si nosaltres hem vist fins als anys 50 en els termes de Lloret i Blanes cultivar les vinyes que s'enfilaven fins a mitja muntanya, en aquells temps també s'hi podien estendre per produir una gran quantitat de vi, que devien comercialitzar malgrat la protecció que tenien oficialment els procedents de Roma.

Per totes aquestes raons no és estrany que es trobés casualment i amb molta fortuna una verdadera factoria de ceràmica al racó de llevant de

Fenals, sota tres metres de terra que havia anat deixant la riera, i a la vora d'on existí el forn de rajoles de can Pi.

Entre els centenars de trossos trobats, sembla que dominaven les restes d'àmfores o contenidors especials per transportar i guardar vi, granes, oli i salaó de peix. Aparegué també una moneda romana, un as de l'emperador Domicià de l'any 83 dC que va datar el jaciment del segle I dC. Com que també hi havia restes de ceràmica aretina (d'Arezzo, Itàlia), importada de la península romana, sembla que devia haver-hi un comerç d'importació - exportació. S'ha de tenir en compte que llavors, en el racó de llevant de Fenals, el mar devia entrar molt endins de l'actual terra ferma i seria fàcil i segura la carrega en les embarcacions de transport.

A remarcar dones, segons el meu criteri, com dins el nostre terme i a conseqüència de dites troballes, en el segle I dC, teníem un extens cultiu de vinya, una producció corresponent de vi, i una indústria de fabricació d'envasos per transportar-lo, o sigui àmfores, lògicament per comercialitzar el suc del raïm de les nostres assolellades vinyes, cultivades en bones terres orientades a migdia.

Notes medievals

Els temps medievals foren molt negres i magres pels escassos habitants d'aquesta comarca, que sofrí varies invasions, guerres i devastacions.

El nom de Lloret es troba escrit per primera vegada en un document on consta la donació de la vall de Tossa al Monestir de Ripoll feta pel Compte de Barcelona i Girona, Miró 1, l'any 966 (s.X). Per celebrar els mil anys d'existència comprovada per escrit del nom de Lloret, el 1966 varem celebrar grans i variades festes, restant-ne com a record el nom de la plaça del Mil·lenari.

El 1002 (primers anys del segle XI) el comte de Barcelona, Ramon Borrell, separa l'alou o terme lliure de Lloret del de Maçanet, i el va donar al vescompte Seniofred i així, els vescomtes de Cabrera foren els senyors de les terres lloretenques, que en temps de Madonna Sicarda tenia el primer nucli poblat al voltant de l'avui ermita de Nostra Senyora de les Alegries, abans l'Antiga, que llavors fou la primera Església Parroquial de Sant Roma, consagrada el 1079 (segle XI). També es bastí el castell de Sant Joan sobre la punta de llevant de Fenals i, protegits per aquest, algunes famílies de la pagesia començaren a anar a viure a la costa.

El 1217 (segle XIII) el terme de Lloret passa al domini del Capítol Catedralici de Girona. Eren èpoques d'escassetat i pobresa. La vila de marina no arribava a tenir 250 habitants, que es dedicaven a l'agricultura i a la pesca. Al segle XV s'anà progressant fins que es comença el tràfic comercial costaner de productes del país, amb embarcacions de cabotatge, tipus barques de mitjana, canaris, tartanes, xabecs, pincs, etc., algunes construïdes ja aquí, segons sembla.

Ajuntament de
Lloret de Mar

SAMLM
SERVEI D'ARXIU MUNICIPAL DE LLORET DE MAR

El 1522 (segle XVI) s'estrena l'actual Església parroquial, llavors més petita que l'actual però fortificada, al lloc conegut per sa Carbonera, que era on s'apilava el carbó vegetal procedent dels nostres boscos per després carregar-lo en vaixells de cabotatge.

El 1534 (segle XVI) Lloret fou saquejada per corsaris turcs. El 1554 (segle XVI) es funda la Confraria de Sant Elm com a organització assistencial per navegants i mariners. Notabilíssima fou la gestió de

Mossèn Jaume Felip i Gibert des del 1591 al 1608, any en que morí a Lloret. D'esperit progressista, reorganitza la parròquia i les confraries, intervingué en l'activitat municipal com a notari i escrivà del Consell, i va redactar «Lo Redreç Nou» (1593) pel govern del municipi. Fou pedagog i cronista de la vila. Deixa com a record visible el rellotge del campanar de l'Església parroquial, que encara

funciona. El 1600 (segle XVII) es construí la fortalesa o torre de defensa contra els atacs per mar dels sarraïns, situada llavors a primera línia, davant on és ara l'hotel Metropol. La Casa de la Vila actual no existí fins el 1872.

El 1700 (inici del segle XVIII) la vila ja tenia 800 habitants. Sofrien molts atacs de corsaris sarraïns que els feien captius i els venien com a esclaus a la costa africana. Consta que l'Obreria de Santa Cristina no pogué constituir la seva junta perquè els quatre obrers nomenats romanien captius dels berberiscs

També el 1700 tota la comarca de la Selva només tenia 12.000 habitants. Fins el 1800 no en tingué 26.000.

A les darreries del segle XVIII navegaven fent comerç costaner 50 embarcacions lloretenques.

També llavors Lloret guanya el plet contra el Capítol de Girona i s'incorpora a la corona en les jurisdiccions civil i criminal, després de més de cinc segles de pertànyer a l'Església gironina.

El 1778 (darreries del segle XVIII) el rei Carles III decreta el lliure comerç de tots els ports espanyols amb Amèrica.

Les drassanes, els vaixells de vela i Amèrica

Llavors, Lloret desperta de cop i com un sol home, i frenèticament com altres viles de la costa catalana comença a muntar drassanes entre el Passeig de Mar i la platja, els mestres d'aixa i fusters a construir vaixells de vela d'altura, els capaços d'estudiar anaren a Escoles de Nàutica d'Arenys, Barcelona, Vilassar o Blanes per aconseguir els títols de pilots a capitans, els comerciants, banquers i altres seguiren el ritme marcat i tothom queda lligat a la mar. La Vila supera els 2.500 habitants.

Tot això representa un canvi total a la vida lloretenca. La millora fou general. El 1860 (segle XIX) s'arriba a 4.000 habitants, xifra no superada fins a un segle després.

S'establiren tres drassanes principals. En la seva època d'or, de 1830 a 1840, o sigui tan sols en deu anys, foren construïts 50 velers d'altura, transatlàntics, que feren l'anomenada carrera d'Amèrica, i es va crear una enorme organització comercial d'exportació i importació, en la que els capitans de vaixell també devien ésser

negociants, ja que la construcció d'un veler i el seu viatge es muntava a base de tres classes d'aportacions. En la primera dividien el cost del vaixell en parts i tothom podia comprar una participació o més del que anomenaven «la fusta». En la segona podien posar diners sobre la carrega o «mota», i en la tercera entregaven diners al capità perquè els negociés «a risc de mar», però també s'aplicaven assegurances.

Els bergantins i les pollacres, d'entre 125 i 225 tones, eren els tipus de vaixells més nombrosos. Destí de la majoria eren principalment els ports de Cuba i també alguns d'Amèrica del sud i del nord.

En les llargues travessies sorgí l'afició dels tripulants de fer petites còpies en miniatura dels vaixells on navegaven, com a record o com a exvots per portar, al retorn, a l'ermita marinera de Santa Cristina, complint alguna prometença feta en salvar-se de temporals o huracans. I com herència d'aquells valents navegants ha quedat ara aquí la llarga llista de lloretencs aficionats a les construccions de miniatures navals a vela, com podeu veure al nostre Casal Verdaguer amb la seva impressionant col·lecció.

Sobretot a Cuba s'hi quedaven molts joves lloretencs per intentar fer fortuna posant «*bodegas*», que eren botigues de comestibles i cantina o bar a la vegada, sempre pensant en poder tornar a casa rics. Els catalans feien jornades de treball de 16 i més hores, semblaven incansables i d'aquí vingué que els morens cubans, que allò de treballar tan els venia de nou, tinguessin una dita molt reveladora. Entre ells deien: «*quién fuera blanco, aunque fuera catalán*», no en sentit pejoratiu contra els catalans, sinó que volien dir que admetien haver de treballar les hores que fossin per tal de tenir el premi de tornar-se'ls la pell de color blanc.

Els més atrevits o negociants traficaven amb cases comercials, amb «*cafetales*» o «*ingenios*» que eren cultius de cafè, canya de sucre o tabac, per exportar. També s'hi establiren armadors i banquers lloretencs, com el senyor Gelats, que en retornar aquí amb fama i fortuna, paga la nova capella del Sant Crist, llavors amb grup escultòric de Llimona, a l'Església Parroquial de Lloret. Ara es coneix com a capella del Santíssim i conserva sols a l'exterior l'original decoració i estructura, cosa que fa que avui sigui la construcció local més fotografiada pels turistes que ens visiten.

L'ajuda mútua fou general, muntant els catalans societats assistencials i d'esbarjo que foren l'admiració de tothom. Fins i tot editaren una guia en color de la ciutat de l'Havana i de tota la illa de Cuba, fent-hi constar també el canvi oficial de la moneda espanyola a la cubana. És el llibret que us ensenyo de l'any 1814 fet per orientar els nouvinguts, i crec que representa una anticipació total a qualsevol guia turística del moment.

També els farmacèutics se n 'aprofitaren ja que el meu avi, Eduard Martínez i Dalmau, que també fou jutge de Lloret, feia i venia aquí i exportava una colla de medecines clàssiques americanes fetes amb substancies procedents d 'aquell continent. Tenia dipòsits d'aquests medicaments, segons l'imprès que també ensenyo, a les principals ciutat d'Espanya i d'Amèrica.

Però el segle XIX s'anava escolant i els vaixells a vela foren substituïts pels de vapor, la qual cosa provoca la fi de les drassanes a tota la costa catalana. La pèrdua de Cuba a la guerra del 98 acaba definitivament amb l'èxode cap a les Amèriques, i va posar també fi a una epopeia de varies generacions.

Però la vila havia fet un canvi total: l'època que va durar quasi un segle - segle d'or pera l'economia lloretenca- fou llavors el màxim i més llarg esclat general de tot un poble, lluitant per aconseguir un millorament eficaç del seu tipus de vida.

Aquest canvi serví de base per preparar-la de cara al futur i presentar-la amb una nova i atractiva imatge de cara a l'actual fenomen de masses del segle XX: el turisme.

Lloret del 1900 al 1950: el PRETURISME

Hem arribar a principis del segle XX amb un Lloret nou, ordenar, endreçat, polit, tranquil i pausat, potser una mica contagiari pels ritmes tropicals, lents i dolços, potser reposant fatigar perla contínua activitat mantinguda en el segle anterior. Mai ho sabrem, però en acabar-se l'aventura americana, la vila torna a obrir els ulls endormiscats i per força els va haver de dirigir cap els seus boscos, vinyes i hortes, així com a la pesca.

Però els «americanos» afortunats anaven tallant el cupó sense problemes, tot fent-se bastir residencies senyorials vora mar i magnífics mausoleus de firma al cementiri nou, tot fent obres d'ajuda i pietoses.

Era un temps molt agitat perla política i l'obrerisme. La gent senzilla no ho passava bé i molts jornalers i pescadors havien de dedicar-se també al contraban en plena nit, que s'havia estes molt als volts de la primera Guerra Mundial, del 1914 al 1918. Com a anècdota històrica que comprova aquests fets, podeu encara veure al nostre cementiri una lapida on consta que fou costejada per 225 veïns de Lloret en record de Josep Farras, mort a la platja de Canyelles una nit de 1913. Veureu que la proporció de contrabandistes en relació a la d'habitants és molt alta.

Algunes indústries artesanals, que ja treballaven al segle anterior, ampliaren instal·lacions en la fabricació de taps fets amb suro dels nostres boscos. Dues fabriques, Pujol-Arxaer i Basses, fins i tot exportaven. Però s'acaba aviat la fabricació de taps, ja que l'estat espanyol porta una política equivocada que no protegia l'exportació, i això va provocar el tancament de moltes petites indústries. És curiós que entre el 1900 i el 1930, Lloret va tenir 7 alcaldes de professió taper. També hi hagué dues fabriques de mitges, Font i Cadena, i la casa Bonhome que blanquejava cera.

Però la població de Lloret anava disminuint i el 1930 amb 3.003 habitants, tingué la més baixa en tot un segle. Estava vist que aquest tipus de vida no estava fet per la gent d'aquí, que segons sembla necessita un període llarg de commoció general, seguit d'una bona pausa de repòs. I això es va complir com podem veure ràpidament. Però la pausa dura 50 anys!!! Ens hem de fer càrrec que els grans canvis en la vida dels pobles en general van lligats estretament a l'evolució mundial dels costums i formes de vida.

Ara potser un estranyarà, però fent marxa enrere, jo diria que en l'àmbit nacional l'Ópera Marina, inspirada en l'aventura americana lloretenca, que des de l'any 1871 es canta a tots els escenaris espanyols amb èxit total durant un segle, i que ens feia propaganda gratuïta amb la cèlebre frase «*costa la de levante, playas las de Lloret*», fou com el tret de sortida en una cursa. I ho remarco de cara al reconeixement de les belleses d'una costa que a principis deis nostre segle ja havia estat batejada per Ferran Agulló, l'any 1908, coma «Costa Brava» en un article escrit al diari «La Veu de Catalunya», i que popularitzava les seves meravelles, escampades de Blanes a Portbou. He d'aclarir que «Marina», de Camprodon i Arrieta, s'estrena com a opereta en dos actes l'any 1855 però fracassa, i no fou fins al 1871 quan es convertí en opera de tres actes, arreglada per Arrieta, mort ja Camprodon, que va tenir un èxit esclatant.

Aquí no deixarem passar la data de 1855 sense celebrar-ne el primer centenari l'any 1955, com a propaganda de Lloret, però l'anècdota real fou que a l'hora de la veritat l'import total del pressupost dels actes programats era superior al pressupost municipal de l'any. Com que a grans mals, grans remeis, sortiren deu voluntaris encapçalats per l'alcalde, que a fons perdut, ens embarcàrem en l'aventura, pensant sols en el que hi perdria Lloret si no es feia. Però com sembla que sempre hi ha algú que vetlla per la sort dels «bonafés», resulta que l'èxit va sorprendre a la mateixa empresa ja que es cobriren totes les despeses i fins i tot hi va haver beneficis, que es varen invertir íntegrament en comprar el primer aparell de raigs X que va tenir l'hospital de Lloret.

Tornant a agafar el fil de l'exposició anterior, començaren a escoltar-se en els ambients barcelonins els mots Costa Brava i Lloret, i afortunadament aviat vingueren els primers estiuejants a passar els tres mesos calorosos d'estiu en cases llogades. Tinguérem uns visitants de tipus familiar, pacífic i tranquil, que arriba amb els anys a 1.500 persones.

Ajuntament de
Lloret de Mar

SAMLM
SERVEI D'ARXIU MUNICIPAL DE LLORET DE MAR

Aquestes per si soles donaren vida al poble. Encara restava una firma de producció i embotellament de vins que venien i exportaven els vins mas Pujol de la Costa Brava.

Els anomenats viatges blaus, entre 1925 i 1930, havien començat a fer petits creuers amb vaixell des de Barcelona, per donar a conèixer la nostra costa.

Teníem uns serveis hotelers mínims. Però el 1932 es crea el Sindicat de Turisme Local per iniciativa del senyor Just Marlès, que va preveure les grans possibilitats que tenia la nostra vila i les seves platges per als estrangers. Formaren la primera junta directiva els senyors Fors, Frigola, Margarit, Mas, Palacín i Piguillem. El pioner en fer propaganda de la vila en diaris estrangers fou el senyor Benet Rupia de l'hotel Costa Brava de Lloret.

L'any 1935 se celebra a Sitges el primer Congrés Català de Turisme. El juny de 1936 el segon a Tarragona, tots dos amb delegats lloretencs i el 1937 toca va fer-lo a Lloret, però la nostra desgraciada guerra civil ho impedí.

Després de la Segona Guerra Mundial 1939 - 45 ens anàrem refent lentament, fins que tornaren a venir els estiuejants i es començaren a fer alguns xalets particulars. Un anys després es començaren nombroses urbanitzacions. Però aviat, quan l'evolució mundial del tipus de vida provoca noves costums en el lleure i les vacances, començà la inundació de les nostres platges pels britànics i altres europeus, fenomen que ens agafà d'imprevist ja que fou un esclat mundial en els anys cinquanta.

Aprofitant l'avinentesa, per atreure més tot el manà providencial que ja rebíem a mans plenes, es forma la Delegació Local de Turisme, de caire municipal, i a Girona el Foment de Turisme.

La vila de Lloret fou la primera de la costa en escampar a l'estranger un opuscle il·lustrat d'informació general.

Com a detall direm que en aquest opuscle es cantaven les excel·lències lloretenques en tres idiomes i vàrem tenir l'atreviment de posar-hi els allotjaments amb que comptàvem. Fixeu-vos-hi bé: 3 hotels de tercera, tres fondes, dues pensions i un restaurant, amb una cabuda entre tots de 250 persones, quan avui en un dia un sol hotel multiplica per 3 o per 4 aquella xifra! però fou un reclam amb èxit i l'any següent ja ens demanaven una segona tirada. Naturalment llavors era en blanc i negre, ja que encara no havia arribat el color.

Així va començar la riuada increïble de turistes de tota mena que va beneficiar a tots els estaments de la vila i que la retorna a una activitat frenètica, dormida feia 50 anys. També molt immigrants arribaren cercant feina. Es bastiren nombrosos hotels, restaurants, bars, nighth clubs, agències de viatge, etc, i Lloret, amb unes inversions econòmiques i humanes enormes, i també amb moltes millores urbanes, assolí el número 1 en allotjaments turístics costaners de l'estat espanyol, però per altra banda

Ajuntament de
Lloret de Mar

SAMLM
SERVEI D'ARXIU MUNICIPAL DE LLORET DE MAR

s'havien perdut la majoria de cultius. Ara ja no es veu cap vinya, la pesca és quasi nul·la i tot el sistema de vida ha canviat radicalment.

Tot el que ha vingut després, la majoria ho heu vist i crec que ha valgut la pena, pensant que aquesta vegada l'enriquiment que ha provocat a Lloret, amb aires ja de ciutat, ens l'oferia l'actual turisme en safata daurada, a peu de cada porta, i sense necessitat d'embarcar-se ningú cap a Amèrica. Això sí, potser no comptàvem que avui dia s'hagués d'anar a una acadèmia per aprendre el rus i donar el millor servei.

Com a missatge final, vull que consti el meu desig que tots els actuals problemes locals, de cara al món del turisme, se solucionin favorablement, i espero també que, com al temps de l'aventura americana dels vaixells de vela, aquesta nova epopeia lloretenca duri almenys un segle, per tal que tothom s'aprofiti deis beneficis i millores que segurament vindran.

Bones festes de Sant Roma a tothom i moltes gràcies per escoltar-me!!!